Sadankomitea
Committee of 100 in Finland

Lausunto
VNS 4/2020 vp
20.1.2021

Asiantuntijalausunto eduskunnan ulkoasianvaliokunnalle

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko

Sadankomitea kiittää mahdollisuudesta lausua koskien valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa. Asiantuntijalausunto keskittyy rauhanpolitiikkaan ja erityisesti asevalvontaan ja -riisuntaan.

Selonteon ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustaa ja päämäärää voidaan pitää hyvänä. Ihmisoikeusperustaisuus ja kokonaisvaltainen lähestymistapa turvallisuuteen asettaa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kestävälle pohjalle. Sadankomitea pitää tärkeänä, että Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskiössä on inhimillisen turvallisuuden ja kestävän rauhan edistäminen.

Työ kestävän rauhan edistämiseksi edellyttää ylisukupolvista yhteistyötä. Rauhankysymykset koskettavat kaikkia, ja kestämätön turvallisuuspolitiikka vaikuttaa etenkin nuorimpiin ikäluokkiin vuosikymmeniä. YK:n turvallisuusneuvoston Nuoret, rauha ja turvallisuus -päätöslauselman (2250) mukaisesti on tärkeää huomioida nuorten osallistuminen turvallisuuspoliittiseen päätöksentekoon myös Suomessa, ei vain ulkopoliittisissa tavoitteissa.

Selonteon toimintaympäristöarviossa tuodaan hyvin esiin globaalit turvallisuushaasteet, joita Sadankomitea on pitänyt esillä pidemmän aikaa. Ilmastonmuutos, pandemiat ja kyberuhkat ovat todellisia turvallisuusuhkia, joiden merkitys kasvaa erityisesti tulevaisuudessa. Näitä todellisia turvallisuhkia ei pystytä ratkaisemaan sotilaallisesti ja tähän muutokseen on tärkeä reagoida viimeistään nyt. Resurssit on suunnattava niiden vastaiseen työhön, ja aseistariisuntaan, ei sotilasmenoihin. Niin ilmastonmuutokseen kuin kyber- ja terveysuhkiin varautuminen edellyttää voimavarojen kohdentamista uudelleen. Maailman sotilasmenot ovat olleet jo useamman vuoden kasvussa, ja trendi näyttää olevan vahvasti nouseva. Suomen ei tule lähteä mukaan varustelukilpaan, ja suunnitteilla olevat merkittävät hankinnat, erityisesti HX-hävittäjähanke, pitäisi arvioida uudelleen ilmaston, talouden ja turvallisuuden kannalta kestävälle pohjalle. Suomen tulisi oman kansallisen toiminnan lisäksi tukea ja edistää kansainvälisesti varustelumenojen kasvun taittamista laskuun.

Supistamalla sotilasmenoja sekä maailmanlaajuisesti että kansallisesti voitaisiin nopeasti saada lisää voimavaroja niin Pariisin ilmastosopimuksen kuin YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden (Agenda 2030) edellyttämiin toimiin. Sotilasmenojen supistaminen vahvistaisi vakautta sekä Suomen lähialueilla että laajemminkin.

Ulko- turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa yhteistyössä on syytä käyttää entistä tarkempaa harkintaa. Naton rauhankumppanina Suomi on tehnyt laajaa yhteistyötä sekä Naton että sen jäsenmaiden kanssa sekä kriisinhallinnassa että enenevässä määrin sotilaallisen yhteistyön alueella. Naton kanssa tehtävän yhteistyön laajuus, tavoitteet ja sen tuottama lisäarvo on syytä arvioida uudelleen. Etenkin ottaen huomioon Yhdysvaltojen viime vuosien kehityksen. Toisin kuin selonteossa todetaan, Sadankomitea kyseenalaistaa lisääkö laaja sotilaallinen yhteistyö Naton ja sen jäsenvaltioiden kanssa kansainvälistä vakautta ja turvallisuutta, vai onko vaikutus päinvastainen. On tärkeää, että selonteossa rajataan Suomen osallistumista Naton harjoituksiin.

Suomen Sadankomitea ry | Rauhanasema, Veturitori 3, 00520 Helsinki | sadankomitea@sadankomitea.fi

Yhteistyö Pohjoismaiden ja EU-maiden kanssa on tärkeää ja sitä pidetään luontevana, mutta sen pitää olla tarkkaan harkittua ja tarkoituksenmukaista. Yhteistyöllä on hyvä hakea synergiaa ja esimerkiksi säästöjä puolustustarvikehankinnoissa, mutta välttää kasvattamasta turhaan sotilaallista kapasiteettia ja painopisteen siirtämistä ns. pehmeän turvallisuuden edistämisestä kovaan turvallisuuteen. Etenkin Euroopan unionin yhteisen puolustuksen edistäminen muun muassa puolustusrahaston kautta on huolestuttavaa kehitystä kuten myös uusi rauhanrahasto, joka todellisuudessa tukee aseteollisuutta ja aseistaa kehittyviä maita aiheuttaen mitä todennäköisimmin vain laittoman asekaupan kasvua.

Suomen tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota asekauppaan ja tiukentaa linjaa vastaamaan kansallista lainsäädäntöä ja kansainvälisiä sopimuksia. Hyvää selonteossa on, että siihen on kirjattu selkeästi Suomen aseviennistä, että: ”Suomi ei vie puolustusmateriaalia sotaa käyviin tai ihmisoikeuksia polkeviin maihin.” Hallituksella on kuitenkin tässä asiassa parantamisen varaa, sillä se myönsi muun muassa maaliskuussa 2020 vientiluvan Yhdistyneisiin arabiemiirikuntiin, vaikka Suomi ilmoitti jo loppuvuodesta 2018, että Jemenin konfliktin takia Saudi-Arabiaan tai Arabiemiraatteihin ei myönnetä uusia lupia. Ongelmallisena voidaan pitää esimerkiksi myös viime vuosien asevientiä Uzbekistaniin ja toisaalta asekauppaa Israelin kanssa. Periaatteellisilla kirjauksilla ei ole merkitystä, jos ne eivät ole linjassa käytännön toiminnan kanssa ja tähän on syytä kiinnittää erityistä huomiota. Ihmisoikeusperustaisuuden pitää johtaa sanoista tekoihin.

Koko ihmiskunnan kannalta vaarallisin kehityssuunta on uuden ydinasekilvan uhka. Uhka on kasvanut, kun sekä Venäjä että Yhdysvallat ovat vetäytyneet keskimatkan ydinaseet kieltävästä INF-sopimuksesta. Suomen on kansallisvaltiona sekä EU:n jäsenvaltiona toimittava aktiivisesti, jotta nykyisiä ydinasesopimuksia jatketaan ja niiden kattavuutta laajennetaan. Ydinsulkusopimusta ei voida pitää ydinaseriisuntaa aktiivisesti edistävänä sopimuksena, mihin Suomen kannattaisi tukeutua. Selonteossa YK:n ydinasekieltosopimusta käsitellään aivan liian suppeasti. Prosessi ydinasekieltosopimukseen liittymiseksi on aloitettava vielä tällä hallituskaudella ja kirjattava selkeät askelmerkit prosessin etenemisen suhteen. Kieltosopimus astuu voimaan 22.1. ja sen myötä ydinaseet tulevat laittomiksi. Uusi kansainvälinen normi antaa painavan syyn Suomelle arvioida uudelleen sopimukseen liittymistä.

Nopeasti kehittyvällä tekoälyteknologialla on mahdollisuudet auttaa ihmiskuntaa, jos sitä hyödynnetään järkevästi eikä sotateollisuuden tarpeisiin. Digiteknologian kärkimaana Suomen on kiinnitettävä suurempaa huomiota uusien asejärjestelmien, esimerkiksi autonomisten aseiden, kehittämiseen ja niitä koskevien riittävän yksityiskohtaisen ja kattavan sääntelyn valmisteluun. Suomen on kirjattava selkeät konkreettiset askelmerkit, miten edistää autonomisten aseiden kieltoprosessia kohti laillisesti sitovaa sopimusta. Suomen tulee osallistua aktiivisesti sopimusta koskeviin keskusteluihin, ilmaista selkeä kantansa täysin autonomisten asejärjestelmien kieltämiseksi ja edistää oikeudellisesti sitovan sopimuksen syntymistä. Kansainvälinen sopimus autonomisten asejärjestelmien kieltämiseksi ja riittävän ihmiskontrollin säilyttäminen voimankäytössä ovat ainoita keinoja vastata näiden asejärjestelmien herättämiin eettisiin, moraalisiin, oikeudellisiin, operatiivisiin, teknisiin ja vastuuseen sekä turvallisuuteen liittyviin huoliin ja haasteisiin. Uuden sopimuksen hyväksyminen on humanitaarisesti ensisijaista. Sopimusneuvottelujen edistämiseksi Suomen tulee ensisijaisesti määritellä välttämättömän ihmiskontrollin laatuun ja laajuuteen vaikuttavat tekijät, jotka tulee säilyttää asejärjestelmiä ja voimankäyttöä ajatellen.

Suomen Sadankomitea ry:n puolesta,

Kaisu Kinnunen
puheenjohtaja

Anni Lahtinen
pääsihteeri